

Fremstillingen i hans skarpe Hævdelse af Realiteten: Varerne, som er det egentlige, der omsættes, og ikke Omsætningsmediet, Pengene.

Forfatteren lever i et Land, hvor Byskatterne er høje; det ser man af hans Frygt for et radikalt Kommunesyre; han er en decideret Fjende af Fagforeninger og ser iøvrigt Økonomien fra den private Driftsherres Standpunkt.

Der er i Bogen mange Godtkøbsbemærkninger om Luksus, om Værdistigninger, om Produktionens Trivsel, Bemærkninger, der røber, at Forfatteren ikke er trængt ret dybt ind i den økonomiske Tankegang.

Som Helhed er det en daarlig Bog, den er bred, fuld af Gentagelser og Urigtigheder, fremsatte ikke uden Naivitet. Og dog er der noget godt i Bogen, nemlig det, at Forfatteren saa konsekvent gennemfører og forstaar, at Guldets kun er et Varerepræsentativ; derigennem kommer han til Tider til rigtige Slutninger, som dygtigere Mænd end ham ikke vilde naa til.

Men mest af alt skæmmes Bogen af dens Bredde; sammenskrevet til en Afhandling paa højst to Ark vilde Forfatterens Studie have haft sin Værdi. Hr. Castberg selv har den Evne at kunne fastholde en Tanke og at drage den logiske Konsekvens, — og det er forsaavidt at beklage, at han saa uforberedt har udarbejdet et sidestærkt Værk.

Laurits V. Birck.

GEORG FRIEDRICH KNAPP. **Staatliche Theorie des Geldes.** Leipzig 1905. Duncker & Humblot. (397 S. — Mk. 8.⁸⁰).

Der er Ideer og Teorier, som regelmæssig dukke frem hver hundrede eller hver tohundrede Aar og ligesaa regelmæssig aflives hver Gang. For saa vidt bliver Kampen stedse den samme; men det er med forskellige

Fremstillingen i hans skarpe Hævdelse af Realiteten: Varerne, som er det egentlige, der omsættes, og ikke Omsætningsmediet, Pengene.

Forfatteren lever i et Land, hvor Byskatterne er høje; det ser man af hans Frygt for et radikalt Kommune-styre; han er en decideret Fjende af Fagforeninger og ser iøvrigt Økonomien fra den private Driftsherres Standpunkt.

Der er i Bogen mange Godtkøbsbemærkninger om Luksus, om Værdistigninger, om Produktionens Trivsel, Bemærkninger, der røber, at Forfatteren ikke er trængt ret dybt ind i den økonomiske Tankegang.

Som Helhed er det en daarlig Bog, den er bred, fuld af Gentagelser og Urigtigheder, fremsatte ikke uden Naivitet. Og dog er der noget godt i Bogen, nemlig det, at Forfatteren saa konsekvent gennemfører og forstaar, at Guldets kun er et Varerepræsentativ; derigennem kommer han til Tider til rigtige Slutninger, som dygtigere Mænd end ham ikke vilde naa til.

Men mest af alt skæmmes Bogen af dens Bredde; sammenskrevet til en Afhandling paa højst to Ark vilde Forfatterens Studie have haft sin Værdi. Hr. Castberg selv har den Evne at kunne fastholde en Tanke og at drage den logiske Konsekvens, — og det er forsaavidt at beklage, at han saa uforberedt har udarbejdet et side-stærkt Værk.

Laurits V. Birck.

GEORG FRIEDRICH KNAPP. **Staatliche Theorie des Geldes.** Leipzig 1905. Duncker & Humblot. (397 S. — Mk. 8.^{so}).

Der er Ideer og Teorier, som regelmæssig dukke frem hver hundrede eller hver tohundrede Aar og ligesaa regelmæssig aflives hver Gang. For saa vidt bliver Kampen stedse den samme; men det er med forskellige

Vaaben, den føres til de skiftende Tider, og det er Mænd af forskellig Værd, der træde op som Forkæmpere. Vinder den »nye« Teori end ikke Udbredelse, dens Ihjelslagning har dog sin Betydning, idet Eftertanken derved vækkes, og den gamle Teori underkastes en Revision, i Særdeleshed naar Forsvareren af det nye er en saa stringent Tænkter som Prof. Knapp. Dette bliver sikkert Virkningen af den foreliggende Bog — thi Proselyter for sin Teori gør Forf. næppe — og et ikke ringe Røre har Bogen alt vakt i Tyskland, hvor de betydeligste Nationaløkonomer ere traadte op imod Teorien i alenlange Anmeldelser. Det er nemlig saaledes med den foreliggende Bog, at den i sjælden Grad udgør en organisk Helhed, hvorfor en Anmeldelse nødvendigvis maa blive meget lang, — naar man da ikke, som her, blot har til Hensigt at henvende den almindelige Opmærksomhed paa Bogen. Ustraffet kan man ikke plukke ud af den.

Teorien kan i Korthed udtrykkes i følgende Ord af Forf.: »Die Seele des Geldwesens liegt nicht im Stoffe der Platten, sondern in der Rechtsordnung, welche den Gebrauch regelt«. Det er en gammel Bekendt i Nationaløkonomien, idet man jo ofte finder en lignende Teori hos ældre merkantilistiske Forfattere, og det er ikke uden Interesse at se, hvorledes Impulsen, det første Stød til Teorien, baade her og der har været den samme. Merkantilisterne teoretiserede ikke; de saa, at Mønter inde i Landet kunde gaa for deres nominelle Værdi, hvor langt højere denne endog var over den reelle, og derfor sluttede de, at det var Præget, som var det bestemmende for Møntens Værdi (*nummus non est, quod ex auro, argento et aere est, sed quod hisce metallis potestas nummi auctoritate publica tributa est.* Jacob Bornitz). For Prof. Knapps Vedkommende er det de Papirpenge, han som ung stiftede Bekendtskab med i Tyrol, der har været Drivfjederen for ham til at grunde over Pengenes Problem. Og stadig mærker man dette Bogens Udspring, thi det er netop Metalteoriens Forklaring af Papirpengenes

Værdi, Forf. anser for ufyldstgørende, — enhver maa indrømme, at her er Teoriens svage Punkt — og det er i Papirpengene, Forf. finder den efter hans Mening rette Teori, ∴ han bliver Chartist — i Modsætning til Metallist. Anerkendes nemlig Papirpenge eller uindløselige Bank-sedler som lovligt Betalingsmiddel, bliver Pengeenheden Værdimaal, og Gæld, der er stiftet tidligere f. Eks. i Sølv, kan nu paa Grund af Statens Magtsprog betales i Papir, ∴ at Gæld, retshistorisk set, af Staten behandles som nominal Gæld. Og overhovedet, saa snart der har dannet sig et almindeligt Byttemiddel, udtrykkes alle Værdier, ogsaa de ædle Metaller, i Enheder af Byttemidlet. Denne Tanke er det nu, Forf. fører videre ud, anvendende den paa Pengevæsenet i Indlandet og overfor Udlandet, idet han illustrerer dens Rigtighed ved Eksempler hentede fra det praktiske Liv.

Paa det tyske Historikermøde i Aar holdt Forf. et Foredrag, hvori han søgte at godtgøre, at en Pengeteori og -historie nødvendigvis først og fremmest maa bygge paa Retshistorien, en Tanke, som ogsaa kommer tydelig frem i den foreliggende Bog, og yderligere illustreres denne Forf.s Opfattelse ved, at han i et Selskab skal have sagt, at det efter hans Opfattelse stod endnu et Trin lavere at samle paa Mønter end paa Frimærker. Det turde dog sikkert være et Spørgsmaal, om Retshistorien spiller en saa afgørende Rolle i denne Forbindelse, som Forf. vil tillægge den. Vel er det saa, at Penge ere skabte paa Grundlag af Retsordenen; hvor der ikke er Forskel paa mit og dit, hvor den, der tilbytter sig Varer, ikke ogsaa ved, at han vil komme til at nyde godt af dem, der vil der intet almindeligt Bytte komme i Stand, og der vil der naturligvis heller ikke udvikle sig en almindelig Brug af Penge. Men er en vis Retsorden saaledes nødvendig for Brugen af Penge, saa kan disse dog ikke siges at være skabt af den, langt mindre tør man slutte: eine Theorie des Geldes kann daher nur rechtsgeschichtlich sein.

De Eksempler, Forf. anfører til Bestyrkelse for sin Teori, synes meget omhyggelig valgte; der kunde sikkert anføres mindst ligesaa mange, som talte imod Teorien, særlig fra tidligere Aarhundreder; thi det er vel Forf.'s Mening, at hans Teori ogsaa skulde gælde for f. Eks. det 13de Aarhundrede saavel som for det 19de og 20de? I »Staatliche Theori« ligger vel ikke, at der gives en anden fuldt berettiget Teori? Havde Forf. gennemgaaet sin egen By, Strassburgs Mønthistorie, der er fortræffelig oplyst ved Arbejder af Hanauer, Kahn o. fl., og stadig anvendt sin Teori, han vilde da sikkert ofte være kommen tilkort.

Forf. danner en Mængde nye Ord, og man synes, at han i mange Tilfælde lige saa godt kunde have holdt sig til de Udtryk, som nu engang have faaet Borgerret i Nationaløkonomien. Let læselig bliver Bogen ikke derved, men ikke desto mindre fortjener den at læses af alle, som blot har nogen Interesse for Pengeteori.

Axel Nielsen.

CONVICT LABOR. Twentieth annual report of the Commissioner of Labor. Department of Commerce and Labor. Washington 1906. (794 S.).

Spørgsmaalet om Anvendelsen af den ikke ubetydelige Arbejdskraft, der rummes indenfor Fængslernes og Straffeanstaltens Mure, interesserer baade Kriminalisten og Nationaløkonomen. Det er et vanskeligt og indviklet Problem, hvorledes man skal forlige de mange forskellige Hensyn, der her gøre sig gældende: Hensynet til Fangerne, til det Offentliges Økonomi, til det frie Arbejde, der føler sig forurettet ved Fængselsarbejdets Konkurrence, o. s. v. For at have noget solidt at bygge paa i dette vanskelige Spørgsmaal har det nordamerikanske »Department of Commerce and Labor« gennem udsendte Agenter tilvejebragt et meget omfattende statistisk Materiale, hvis Resultater ere offentliggjorte i ovennævnte Værk.